

Радянський ШЕДАГОГ

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФСПІЛКОВИХ КОМІТЕТІВ ТА КОМПІТЕТУ ЛЕСМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА

Квартал публікації 30 вересня 1989 року.

21 ЛИСТОПАДА 1989 р.

№ 36 (48)

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

Фоторепортаж з обласної історико-краєзнавчої наукової конференції.

Святкування 30-річчя факультету підготовки вчителів початкового навчання.

На порядку дня — підготовка до виборів народних депутатів.

Адреса педагогічного доповіді — Галицький район.

Видатний польський письменник про гуцулів.

Можливості провидця.

У сім'ї єдиній

50-РІЧЧЮ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ ПРИСВЯЧЕНО

ГОТУЄМОСЬ ДО ВИБОРІВ У МІСЦЕВІ РАДИ

НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

ПОЗИЦІЇ ВИЗНАЧИЛИСЯ

Минулого тижня у приміщенні актового залу нашого інституту відбулася обласна історико-краєзнавча наукова конференція «50 років возз'єднання Західної України із Радянською Україною в складі Союзу РСР».

Її відкрив ректор педінституту, доктор філологічних наук, професор В. І. Кононенко. Він відзначив величезну роль Великого Жовтня і Возз'єднання для піднесення рівня життя робітників і селян Прикарпаття, дав також оцінку сучасних трудових досягнень у нашому регіоні.

З доповіддю «Возз'єднання українського народу в єдиній Радянській державі — горезвєсто історичної справедливості» виступив доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії СРСР та УРСР нашого інституту О. Ю. Карпенко. Після виступу він відповів на численні запитання учасників пленарного засідання.

В інститутських аудиторіях відбулись засідання шести секцій, на яких було розглянуто майже сто тем з історії возз'єднання краю, його культурних і революційних традицій, освіти тощо.

О. РУСИН.

Під час роботи конференції наш фотокореспондент В. Боб'як побував на засіданні кількох секцій.

На знімках: вгорі — засідання філологічної секції деде доктор філологічних наук професор В. І. Кононенко; справа — учасники секції соціалістичного будівництва: керівник секції доктор історичних наук, професор П. С. Федорчук, завідувач кафедри філософії і наукового соціалізму доцент М. Ю. Голянич та інструктор Івано-Франківського міського КПУ С. Е. Лягін.

Наші читачі пригадують, що кілька номерів тому була вміщена анкета, підготовлена комітетом комсомолу інституту, з приводу питань виборів народних депутатів до місцевих Рад. У комітет комсомолу надійшло чимало відповідей. Про те, що міститься у цих відповідях, ми попросили розповісти заступника секретаря комітету комсомолу Вадима ДАНИЛОВСЬКОГО:

— Перш за все хочу щиро подякувати всім, хто відгукнувся на наше прохання, всім, кому не байдуже наше майбутнє, хто відверто висловив свої позиції. Але разом з тим мене дуже здивував той факт, що таких небайдужих

людей все-таки ще мало у нас в інституті, де на денній формі навчається понад 3,5 тисячі студентів.

Найактивнішим виявився студентський та викладацький колектив історичного факультету, де свої відповіді запропонувало 105 чоловік (кожен 5-й студент). Велика робота тут була проведена комсомольським бюро на чолі з секретарем Т. Парфаном. Я дякую також за відгуки студентам педфаку та музпеду. На жаль, повну байдужість виявили до анкети студенти-філологи (а це третина стефаниківців), фізики і математики, художники та інженери.

[Закінчення на 2-й стор.]

Дякую рідному вузу

Піду, піду по вулиці Шевченка,
Піду, піду до парку,
де стави,
Та зупинюсь, де білий цвіт студентка
Вичисувала мило з голови.

Ці рядки з поезії С. Пушкіна ніби переносять мене у пору незабутньої студентської юності. Здається, ніби це було недавно: захоплюючі лекції доцента З. С. Ужгіної, М. О. Короля, Г. К. Потоцького, практичні заняття М. М. Чумаченко.

А з того часу минуло рівно чверть століття, і за плечима у мене 25 років педагогічного стажу. Більше, як 240 маленьких першокласників навчила я читати і писати, любити свою рідну Ямницю, любити Вітчизну. Знання, одержані в рідному інституті, множені на щоденну працю, дали свої результати: я нагороджена грамотами Міністерства освіти УРСР,

значком «Відмінник народної освіти УРСР», за підсумками останньої атестації мені присвоєно звання «Вчитель-методист».

Останні роки працюю над проблемою виховання в учнів почуття прекрасного через вивчення народної творчості, народних звичаїв, обрядів, пісень, ігор. І ще раз переконаюсь, наскільки глибокими і фундаментальними були знання, дані мені на факультеті підготовки вчителів молодших класів. Бо, незважаючи на чималий досвід, постійно ловлю себе на тому, що, мовляв, це ми проходили тоді-то, а це — тоді. Тому мені хотілося б від щирого серця побажати своїм колишнім наставникам та їх колегам і далі високо тримати марку педагогічного.

В. ГАЛІПЧАК.

Вчитель-методист Ямницької СШ, випускниця педфаку 1964 року.

РЕПОРТАЖ В НОМЕР

Свято факультету

Життєрадісним, дзвінко-голосим, схвильованим, з гарячими нотками щиро-душевності, з розчуленими сльозами несподіваних зустрічей, теплими привітаннями і незабутніми споминами минулих студентських літ — таким запам'яється свято педагогічного факультету з нагоди 30-річчя заснування кожного його учаснику.

Сюди, до інститутського актового залу, сходилися задовго до початку, з'їжджалися з багатьох куточків області більшість випускників, викладачі та працівники факультету підготовки вчителів початкових класів. Тут їх щиро зустрічали господарі — декан факультету професор М. Г. Стельмахович, секретар партійної організації доцент С. В. Домбровський, усі викладачі та студенти.

Однією з найяскравіших сторінок цієї події стала виставка-продаж прекрасних художніх робіт, виготовлених руками нинішніх студентів-педфаківців. А другою, і головною — зустріч гостей і господарів в актовому залі. Її відкрив декан факультету Мирослав Гнатюк. Стельмахович, який щиро привітав усіх присутніх з яскравою подією — 30-річчям факультету.

із словом-привітанням звернувся до колективу ректор інституту, доктор філологічних наук професор В. І. Кононенко. Він вручив почесні грамоти викладачам, які своєю сумлінною працею сьогодні примножують славу цього прекрасного факультету.

Багато теплих слів було сказано на адресу педфаку секретарем парткому інституту М. М. Яцуром, заступником начальника облбюро І. М. Косиком, головою профкому інституту Ф. О. Костишиним. З особливою теплою виступив декан художньо-графічного факультету І. В. Фічора, який у минулому був деканом педфаку і тепер продовжує тут свою науково-викладацьку діяльність. Він передав М. Г. Стельмаховичу щирі вітання і чудово оздоблену вітальну адресу, вирізьблену шкатулку та вазу — роботи художників.

Незабутніми сторінками життя, коли вони у 60-х роках працювали на факультеті і були одними з перших його викладачів, поділилися з присутніми колишній викладач образотворчого мистецтва М. В. Більчук та доцент кафедри російської мови М. М. Чумаченко. Сердечно дя-

кували рідному факультету його випускники — заступник методиста із 45-річним стажем М. В. Самохід. Щирі розповіді, слова-привітання, спогади, подяки стали на цьому святі не просто атрибутами, а органічно вписалися у цю подію, були природною потребою кожної душі. І звичайно — концертна програма, підготовлена силами іменитих Кожен номер став ще одним спомином про не найкращий факультет у нашому вузі — педагогічний.

Н. АРКАДЬЄВА.

Для цього фотознімку ми зуміли зібрати разом представників першого випуску педфаку — учителів початкового навчання Оксану Михайлівну Ватуляк (с. Вербіці Рогатинського району) та Орися Миколаївну Шпирин (с. Букачівці Рогатинського району), одного з фундаторів факультету, викладача образотворчого мистецтва Миколу Васильовича Більчука, ветерана факультету, доцента кафедри природничих і математичних дисциплін Валентину Павлину Копчак, випускниця 1976-го і 1968-го

ПОЗИЦІЇ ВІЗНАЧИЛИСЯ

(Початок на 1-й стор.)

А тепер власне про відповіді, що надійшли. В більшості це чесні і принципові відповіді, вони дали нам великий матеріал для роздумів. Вийшло щось на зразок пошти довір'я, і я не можу не процитувати частину відповідей, не відзначити цікаві висловлювання, думки. І дати свою оцінку їм, хоча попереджую, що мої міркування — це далеко не істина в останній інстанції.

Перш за все я зрозумів, що не всі студенти готові до самостійного життя. Судить самі: на обговорення виносяться важливі питання сьогодення про можливість студента бути народним обранцем, про роль студентства у виборах, комітету комсомолу зокрема, а з деяких записок віє дитячою наївністю, що аж не віриться, що це пише 18-ти — 20-тирічна людина. Кілька відповідей дані взагалі «для галочки». Зрозуміло, що від такої молоді людинок чекати багато не доведеться.

Відрядно, що більшість анкет — це дійсно позиція. Щодо першого питання «чи може студент бути депутатом і чому?» думки поділилися. Негативно відповіло 49 чоловік. І не відмовив їм у здоровому глузді, коли вони зазначають, що у студента «дуже мало часу, низький інтелектуальний рівень», що студент — людина не тільки «некомпетентна в галузі права, але й не має своїх власних прав». Однак не можна не прислухатися до голосу майже ста чоловік, які вважають, що студент — такий самий член суспільства, як і робітник, селянин чи інженер, що тільки студент може достойно представити інтереси своїх «братів і сестер», що це одна з найдемократичніших частин нашого суспільства, і це дає йому право бути народним депутатом.

Зазначу, що в кожній анкеті-відповіді є розгорнуті думки з приводу питань «що змусило б вас віддати свій голос за кандидата?» та «яким має бути депутат?». На думку опитува-

них, кандидатури необхідна чітка демократична платформа, він повинен мати високий інтелектуальний рівень, бути компетентним у багатьох питаннях і, зокрема, в політиці та економіці, а також вірити, в те, що обіцяне для народу виконає.

Конкретних пропозицій на запитання про роль студентства на виборах було лише дві: контролювати чесність ходу виборів і бойкотувати формальні, безальтернативні вибори.

Дуже багато суперечливих думок є з приводу: «Що може в цій ситуації комсомол?». Висловлюються пропозиції допомогти організувати передвиборчу кампанію, активно проводити агітацію, об'єктивно оцінювати кандидатів, впливати на хід виборів тощо. Були й інші судження, зокрема, від студентів групи І-31, які пишуть, що група (хоча стоїть лише 8 підписів) відмовляється заповнювати анкету, оскільки вважає її несерйозною, абсолютно не потрібною і складеною «для галочки». Думаю, що це позиція людей, які гадають собі так: хай хтось, а ми подивимось і потім оцінимо. Ця ж відповідь містить у собі думку про те, що студенти повинні займатися проблемами свого інституту, а не проблемами держави. І ще одне зауваження цих товаришів: «Цією справою повинна займатися соціологічна лабораторія інституту». Що ж, я погоджуюся. Але як же бути, коли лабораторія таким опитуванням не займається?

І ще один цікавий розділ анкети — запропоновані свої кандидатури у народні депутати. Їх було названо більше двадцяти. Ми подаємо дев'ять прізвищ, які найчастіше зустрічаються у відповідях. Я пропоную студентам продовжити список, або ж визначити свій вибір з названих уже. Для цього треба закреслити всі прізвища, окрім двох, яким ви надаєте перевагу. Чекаємо ваших нових відповідей і пропозицій.

Ваші пропозиції просимо подавати безпосередньо в комітет комсомолу.

Жернокієв Олег, 4 курс, істфак.

Парфан Тарас, 3 курс, істфак.

Москалець Віктор Петрович, викладач кафедри психології.

Шиндлер Володимир Андрійович, викладач кафедри політекономії.

Жмельовський Петро 4 курс, істфак.

Сангуля Олександр, секретар комітету комсомолу інституту.

Прохоренко Наталія, 3 курс, істфак.

Гончаренко Анатолій, 3 курс, істфак.

Лявинець Омелья, 1 курс, музпед.

Сяйво Жовтневої революції освітло шлях і до визволення Прикарпаття, яке було перетворене в аграрно-сировинний придаток не тільки Польщі, а й монополій Заходу, які контролювали тут нафтову, лісову, деревообробну та інші галузі промисловості. Незважаючи на великі природні багатства, рівень промислового розвитку краю був у 2,5—3 рази нижчий, ніж у Польщі. Трудячі Прикарпаття зазнавали жорстокого політичного, соціально-економічного та національного гніту з боку польських окупантів.

Уже в перші дні революції місцеве населення довідалося з преси про видатну перемогу російського пролетаріату. В ранковому номері газети «Кур'єр Львівський» від 9 листопада 1917 року повідомлялося, що в «Петрограді перемогла робітничо-селянська революція, що нова влада негайно запропонує справедливий мир, віддасть селянам землю і скличе установчі збори».

Голод, злидні, безробіття, імперіалістична війна штовхали народні маси на рішучу боротьбу. В січні 1918 року, солідаризуючись з львівськими робітниками, застрайкували робітники Станіслава, Стрия, Калуша, Долини. Пролетарі дедалі гостріше висували політичні вимоги, зокрема щодо припинення війни і підписання демократичного миру. Серед страйкуючих масово розповсюджувались листівки із звернення із закликами до рішучих дій «Робітники і робітничі! Солдати і громадяни! — читасмо в одній із них. — Якщо вам дорога ваша доля, доля ваших дружок і дітей, повстаньте як один на боротьбу за негайний загальний мир! На боротьбу за політичні і загальні свободи! Геть війну! Геть уряд! Хай живе соціальна революція!».

На боротьбу з поневолевачами піднімалося і селянство. Командант жандармерії Галичини і Буковини генерал Фішер інформував уряд, що на народних вічах «селяни жваво обговорюють питання про експропріацію землі», що вони «вимагають передачі поміщицьких земель». Так, навесні і влітку 1918 року у селах Рогатинського повіту селяни вдавалися до захоплення поміщицьких земель і

лились за те, щоб «Східна Галичина і Буковина були прилучені до матері-України». Такі ж вимоги надходили і з інших повітів.

У ході розвитку революційної боротьби в листопаді 1918 року на Прикарпатті виникали перші комуністичні організації. Спочатку вони діяли у Станіславі, Стрию, Калуші, Коломиї, а пізніше і в ряді інших повітів. До їх складу входили революційно настроєні ро-

жуазії, розпуску буржуазно-націоналістичної Національної Ради і встановлення влади Рад, а також впровадження на всіх промислових підприємствах Прикарпаття 8-годинного робочого дня свідчили про усвідомлення робітниками необхідності міжнародного єднання революційних сил краю з радянськими республіками, про посилення впливу комуністів на трудящі ма-

ЖОВТЕНЬ І ПРИКАРПАТТЯ

розподілу їх між безземельними і малоземельними селянами.

В авангарді революційної боротьби йшов робітничий клас. У червні 1918 року десять днів тривав страйк робітників соляної копальні і солеварні в Калуші. Незабаром розпочався страйк нафтовиків Прикарпатського нафтового басейну (Печеніжин, Стобріна, Космач, Слобода-Рунгурська). За ними застрайкували робітники Долини, Болехова, Косова.

Трудячі Прикарпаття борилися за возз'єднання з усім українським народом в єдиній Радянській державі.

Як відзначає у своїх спогадах один з учасників революційної боротьби в Галичині І. Сірко, під впливом ідей Жовтневої революції і боротьби трудящих України за Радянську владу вже напередодні розпаду Австро-Угорщини «робітники і бідні селяни були за Леніна, за більшовиків, за возз'єднання Галичини з Радянською Україною». Влітку і восени 1918 року в Станіславі, Коломиї, Надвірній, Богородчані, Снятині відбувалися народні віча, на яких трудячі висловлюва-

ли бачили, солдати, представники демократичної інтелігенції.

У 1919 році центром революційної боротьби проти буржуазно-націоналістичної влади став Дрогобицько-Бориславський басейн. 20 січня в Дрогобичі відбулась велика політична демонстрація і мітинг, у якому брали участь не лише робітники, але й селяни навколишніх сіл. Вони пройшли під революційним гаслом «Геть гнобителів і тиранів!». 26 січня тут же була проведена конференція від 50-тисячного загону робітничого класу Прикарпаття. Організаторами її керівниками конференції були комуністи Василь Коцько і Григорій Михаць. З доповіддю про Велику Жовтневу соціалістичну революцію і революційну боротьбу в Галичині виступив В. Коцько. Він наголосив на міжнародному значенні Великої Жовтня, висвітлив його місце в світовій історії, поділився своїми враженнями про Жовтневу революцію, виклав завдання і перспективи революційної боротьби в краї і в усьому світі.

Прийняті на конференції рішення з вимогою ліквідації влади української бур-

жасно подією в житті трудящих Прикарпаття була перша партійна конференція комуністичних груп та організацій у лютому 1919 року, що проходила в Станіславі. На ній було засновано Комуністичну партію Східної Галичини (КПСГ), обрано Центральний Комітет партії на чолі з Карлом Савричем (Максимовичем). Конференція відіграла важливу роль у згуртуванні всіх комуністичних організацій, її створення знаменувало початок нового етапу в розвитку революційного руху на західноукраїнських землях.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції, її революціонізуючі ідеї, які дедалі глибше проникали в маси, викликали значне політичне піднесення, загострення класової боротьби. Трудячі Прикарпаття вбачали в Жовтневій революції, у встановленні влади Рад на Україні і проголошенні Української Радянської Республіки початок свого визволення, свого національного відродження та розквіту.

О. СУЛИК.

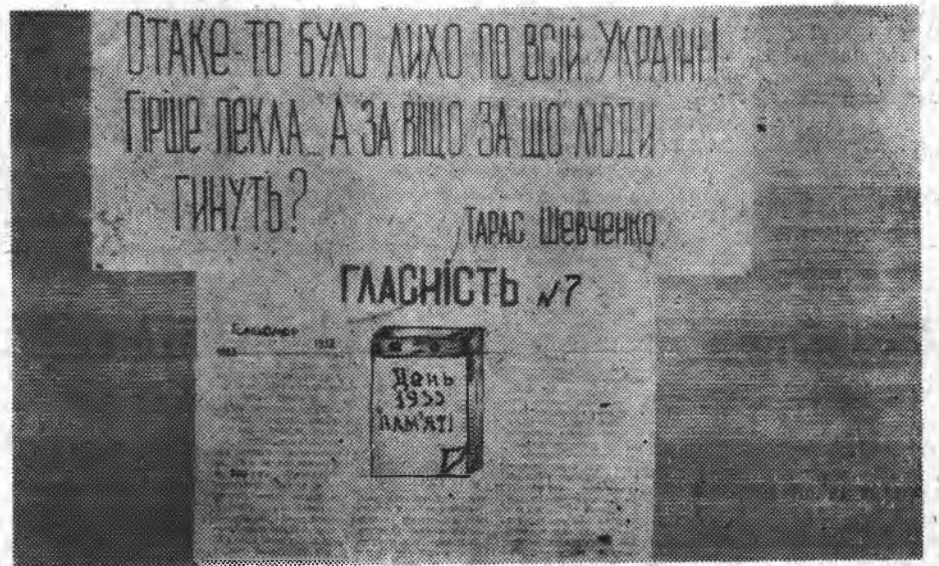
Асистент кафедри історії СРСР і УРСР.

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ

НА ІСТОРИЧНОМУ

Понад півстоліття трагедія 1933 року перебувала поза увагою істориків. Настав час звернутися до ранище заборононої теми. Правда про голод 33-го, якою б страхотливо вона не була, потрібна не лише тим, хто пережив його, а й молодому поколінню радянських людей. Через те студенти історичного факультету провели 16 листопада День пам'яті тих, хто загинув від голоду 1933 року. Студенти вважають, що кожна людина повинна знати історію своєї Батьківщини, історію республіки, якою б болючою вона не була.

Т. ПАРФАН, Т. ГЛЯНЦЕВ.
Студенти істфаку.

АДРЕСА ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

Для тих, хто хоче потрапити у чарівний світ народної пісні і музики, підкажемо адресу: Блюдицька середня школа Галицького району. Звідси для дітей починається дорога до краси і творчості. Бо працює тут, а правильніше, творить учитель музики і співів, невтомний ентузіаст і щирішій культурний спадщини народу Микола Дмитрович Сокіл.

«Музика виправляє душу людини», — стверджував В. О. Сухомлинський. Справді, з дитячих років, із материнської коліскової прилучаємося ми до невичерпних джерел народу через пісню. І дуже добре, коли потім, у школі, дитина зустрічає педагога, який учить розуміти ці джерела, глибше відчувати і оберігати народну скарбницю. Саме таким є вчитель М. Д. Сокіл, який щиро любить своїх вихованців, небажаний до того, якими вони виростуть, зацікавлений творчо працювати з ними.

З дитинства він любив пісню. Закінчив Блюдицьку десятирічку і вступив до Коломиїської педучилища. Працював у школі, та зрозумів, що цього замало. Через те вступає на музично-педагогічний факультет Івано-Франківського педінституту. Спливли і тут студентські роки, Михайло Дмитрович повернувся в рідне село. З головою поринув у роботу. Зранку до пізнього вечора в школі: уроки, репетиції жов-

Житиме в дітях

теняцького та піонерського хорів, вокального ансамблю, танцювальних колективів та ще й музична студія.

Наполеглива робота вчителя дала бажані результати: багатьох дітей по-справжньому зацікавив своїм предметом, на районних оглядах художньої самодіяльності хористи і танцюристи здобули перше місце. Та заспокоюватися ні вчитель, ні школярі не думають. Колективи художньої самодіяльності беруть участь у заключних концертах шкіл області, виступають у сільському будинку культури, в клубах навколишніх сіл, перед трудівниками полів, на фермах. Завітаєш на кілька таких концертів і найбільше вражають не високі музичні досягнення вихованців М. Д. Сокола, а сама атмосфера невимушеності, живої зацікавленості, творчого піднесення, які панують в учнівському колективі.

Микола Дмитрович розповідає про те, що життя вимагає нових цікавих і конкретних форм впливу на учнів на уроці і в позаурочний час. «Сьогодні ми нарешті зрозуміли, — каже вчитель, — що, занедбавши народні традиції, не просто обікрали

свої душі, а стали гіршими людьми. А хто ж допоможе повернути до життя старовинні й мудрі звичаї, обряди? Хто навчить бабусиній пісні, танцю? Вчитель? Звичайно, вчитель!». І як вкотре переконаюсь, що Микола Дмитрович такий же завзяятий і невгамовний, як і 10, 15 літ тому. Правда, у ті часи школа містилася аж у п'яти сільських хатах, а кабінет музики і співів, що був одночасно й приміщенням музичної студії, тіснився в одному з кабінетів сільського будинку культури. Та це не було перешкодою в роботі.

З урахуванням інтересів школярів був створений гурток любителів мистецтва «Ліра», дискотек. Тепер у розпорядженні юних любителів народної творчості нова школа, де є актовий зал, прекрасно оформлений шкільний кабінет музики і співів. Саме тут, у цьому кабінеті, захоплююче проходить кожен урок музики і співів. І це не просто урок — це своєрідний екскурс до джерел духовної культури народу.

Учитель-методист М. Д. Сокіл сам розробив навчальні програми з музики і спі-

ПЕДВУЗ — ШКОЛА

Думки з приводу практики

У студентів нашого інституту проходить безвідривна педагогічна практика в школах Івано-Франківська. Це — нововведення, і не все в цій практиці виходить так, як хотілося б. Звичайно, на перших порах не вистачає досвіду, особливо у студентів 1—2 курсів.

Крім того, й учителі в школах не завжди знають, що їм робити, як використати студентів. Інколи буває й так, що вчителі просто відпускають практикантів, обіцяючи підписати їм у кінці року всі потрібні документи.

Небагато користі й від того, що студенти сидять на уроках у своїх класах. Єдина тут надія на те, що студент сам захоче займатися з учнями. Ну, це лише той, хто хоче стати справжнім учителем і використовує кожну можливість бути ближче до дітей. Але тоді постає питання: що робити з тими, хто прагне лише одного — мати якомога більше вільного часу? День практики для таких перетворюється у вихідний.

Думаю, щоб цього не трапилось, варто подумати про якийсь контроль. Його, як знаю, в минулому році не було. Мені тут можуть заперечити. Мовляв, який контроль, адже й вчителі дивляться за студентами і студенти мали б... Але, як я вже згадував, часто ця справа пущена на повний самоплив. Бо в частини вчителів і майбутніх педагогів нема ніякої зацікавленості в ефективності практики. Гадаю, через те варто було б продумати систему стимулів, інших важелів, які б реально підняли віддачу цього типу навчання.

Втім, недоліків не так вже й багато. І їх можна було б частково ліквідувати, вже якби зробити гнучкішою саму організацію роботи з дітьми. Наприклад, не визначати для практики якийсь певний для всіх день і годину. Хай студент сам вибирає час для своєї зручності і зручності своїх вихованців. Та й не обов'язково сидіти на уроках чи самопідготовках. Діти будуть раді, якщо піти з ними в кіно, у похід, поговорити з ними про їхні справи.

І ще. На лекціях з педагогіки часто йде мова про творчість вчителя. І хоч студенти ще не вчителі, прагнення до творчості має бути й у них. Чим швидше це студенти зрозуміють, тим краще буде для них.

І. АНДРУСЯК.

Студент II курсу філологічного факультету.

17—19 жовтня у Вроцлавському університеті (Польща) відбулася міжнародна наукова конференція, присвячена життю і творчості С. Вінченца, на яку були запрошені доцент Київського університету ім. М. Горького В. Ф. Погребенник, поет С. Г. Пушик і доцент нашого інституту В. Т. Полек. Не маючи змоги поїхати, доцент В. Т. Полек запропонував нам виклад своїх доповідей — «Робота С. Вінченца над епопеєю про Гуцульщину» і «Твори С. Вінченца в українській і зарубіжній критиці і перекладах».

В ІСТОРІЇ українсько-польських літературних взаємин особливе місце займає Станіслав Вінценз (1888 — 1971 рр.). Уродженець Прикарпаття (народився у Слободі Рунгурській, тепер Новомарківка Коломийського району), вихований на гуцульських традиціях, він став оригінальним співцем Гуцульщини, добрим її знавцем і популяризатором серед польської і зарубіжної (через переклади своїх книг та особисті знайомства) громадськості. Своєю особистістю спостереження С. Вінченза з'явився із уважним вивченням творів українських (І. Франко, М. Коцюбинський, Г. Хоткевич, Ю. Федькович, А. Крушельницький, Марко Черемшина та О. Олесь), польських (Ю. Коженьовський, Ю. Словацький, С. Виспянський, Ю. Турчинський) та англійських (М. М. Дайл) письменників, які писали про Гуцульщину. Тому, як він писав в одному із листів до нас, «мій твір (4-томне «На високій полонині». — В. П.) був задуманий і відчутий по-українськи, тобто по-гуцульськи, а пізніше написаний при великих труднощах у відшукуванні (підкреслив С. Вінценз. — В. П.) того оригінального виразу і передачі його по-польськи, тобто що належить, врешті... до Польщі і України разом. Цього ніхто не може розірвати, і кожна сторінка «Полонини» («На високій полонині»). — В. П.), сподіваюсь, про це сильно стверджує, кричить і співає...».

Задум написати епопею про Гуцульщину народився у 20-х роках — під час подорожей С. Вінченца по Австрії і Швейцарії, де все нагадувало про Гуцульщину, та розмов із швейцарським філософом Р. М. Гольцфельдом, якому письменник розповідав про країну свого дитинства. Врешті колоритністю цієї оповіді, самобутністю Гуцульщини, він спонукав С. Вінченца взятися за перо і на папері передати красу і звичай гуцулів. А в післямові до «На

високій полонині» польський автор так вказав на джерела свого твору: «слід згадати насамперед оповідання мого діда і бабусі, няні Палагни, гайових Гната і Лукина, візника Ілька, оповідання незабутнього, прекрасного оповідача Петра Кузика або Марка Білоголого — сусіду з під-Чорногори, а також тих людей, які дожили до цього часу (тобто до 1936 року, коли у Варшаві вийшла книга «На високій полонині». — В. П.); прекрасного, гордого 92-річного Матійка з роду Зеленчуків-Іванкович; напівсліпого, а проте сповненого гумору 90-річного

і яка під назвою «На високій полонині» вийшла у 1936 р. у Варшаві, здобувши широку популярність та високу оцінку. Заохочений таким прихильним сприйняттям свого твору, польський письменник працював над його продовженням. «Протягом тих 26 років (тобто до 1940 р., бо лист написано 28 лютого 1966 р. — В. П.): я писав і писав, а Ірина (дружина письменника. — В. П.) переписувала і перелисувала, і ми разом голубили оте полонинське зілля, що аж розрослося в могутне дерево», — так образно розповів С. Вінценз про свою роботу над наступни-

ми частинами своєї гуцульської епопеї — «Звада» (1970), «Листи з неба» і «Барвінковий вінок» (появився вже після смерті їх творця). Про першу з них С. Вінценз писав: «Коротко кажучи, це неначе нові часи», коли промовили вироби стали, як новий потужний етнічний мотив гідно біла «правди старовіку» (такий підзаголовок мало видання 1936 р. — В. П.), тобто часів чисто пастушких та опришківської боротьби на захист необмеженої свободи. Та неначе два наймогутніші опори «високої полонини».

Так був створений унікальний 4-томний твір, в якому С. Вінценз охопив минуле і сучасне Гуцульщини, народний побут, звичаї і фольклор, бо, як він писав у передмові до українського перекладу першої частини «На високій полонині», «багатющу гуцульську традицію — отой геніальний міф — я намагався передати в праці цілого свого життя». А далі додав: «Гуцульський епос — це один із небагатьох уже в Європі міфічних переказів, і я, виявляючи свої почуття до українського народу, не можу зробити нічого кращого, як офірувати йому свою книжку. Аби він повернув собі те, що є його власністю і що має тепер далеко не кожен із європейських народів.»

Також радянськими письменниками Іваном Ле і П. Козланюком, які подали польському автору руку допомоги, та Ю. Яновським. На основі розповіді про врятування Карпатської високогірної обсерваторії Іван Ле написав оповідання «Твердий характер», а Ю. Яновський — «Василь Палійчук, гуцул».

У 1946 р. у львівському журналі «Радянський Львів» П. Козланюк опублікував власний переклад з уривка із «На високій полонині», що передбачалося повністю видати окремим виданням, до якого художник Д. Гриньч створив цікаві ілюстрації. Наступну спробу познакомити українських читачів з першою частиною «На високій полонині» зробив Б. Сенечак, який з незначними скороченнями опублікував її у «Жовтні» (1969—1970). Як засвідчили листи до редакції, переклад зацікавив широку громадськість.

Українські радянські дослідники багато зробили для дослідження життя і творчості С. Вінченца, глибинних зв'язків його творчості з Гуцульщиною. Про польського письменника писали Федір і Володимир Погребенники, І. Прокопів, автор цих рядків (у «Жовтні», «Архівах України» і «Прикарпатській правді»), розкривши окремі моменти життєвої і творчої біографії, історії спорудженого ним пам'ятника І. Франку біля свого будинку у Слободі Рунгурській. Довідки про нього подали «Українська Радянська Енциклопедія» (1960, 1978), «Український Радянський Енциклопедичний словник» (1966) та «Українська Літературна Енциклопедія» (1988).

Ще до виходу з друку «На високій полонині» (1936) цим твором зацікави-

лися польські журнали (напр., «Сигнали», 1934) і газети, а після її появи було надруковано до 20 рецензій. Серед його критиків бачимо і таких відомих польських письменників, як Т. Бреза, К. Вика, Й. С. Бистронт. С. Вінценз зразу ж зробився авторитетним знавцем Гуцульщини. Так, він прорецензував рукопис повісті А. Скульської «Юрочек з високої полонини», вказав на мовні огріхи у передачі гуцульського наріччя (1938). С. Вінценз також написав вступ до праці Ст. Мерчинського «Музика Гуцульщини», зробив на полях рукопису свої виправлення.

Не менше зацікавлення викликала перша частина «На високій полонині» і серед зарубіжних читачів і критиків. Уривки з неї появилися в європейському перекладі (місяця про суспільний рух євреїв на Гуцульщині). За інформацією «Бюлетеня польсько-українського» (1933), тоді готувався німецький переклад твору С. Вінченца. Немає жодних даних, що він повівся. Нам відомо, що швейцарський письменник Ганс Цбінден прочитав у рукописі переклад Мірри Гольцфельд «На високій полонині», використавши з дозволу С. Вінченца і перекладачки окремі місця у своїй книжці «Мандрівка по гуцульських горах». (У 1939 р. у Львові повівся український переклад Марії Деркач). У ній Г. Цбінден назвав твір С. Вінченца «Калевалою» Гуцулів, уточнивши, що дані про Гуцульщину і пісенні тексти, зокрема, знамениті пісні про О. Довбуша, він завдячує «знаменитому знавцеві та другові гуцулів, д-рові Станіславу Вінчензові». Появилися також французькі та італійські рецензії на книгу «На високій полонині» (1936).

Найбільших успіхів в освоенні творчості С. Вінченца добилися англійські критики і перекладачі. Ще у 1938 р. В. Й. Роуз правильно стверджував, що польський автор у творі «На високій полонині» «справді розділяв з ними (гуцулами. — В. П.) це життя», а «постать Довбуша... у відтворенні д-ра Вінченца збуджує наше здивування, а, можливо, навіть зворушує нас. Він справді грабував багатих, але тільки тому, щоб завжди віддасть здобич бідним і людям, які потребують допомоги». А в 1955 р. у Лондоні вийшов англійський переклад «На високій полонині». Його перекладач Н. С. Стефенс зумів досить добре передати гуцульські реалії, часто передаючи їх у англійській транскрипції і тут же — в англійському перекладі.

В. ПОЛЕК.
Доцент кафедри української літератури.

«КАЛЕВАЛА» ГУЦУЛІВ

Федя Шекерика з Перехресного; сповненого приязні і доброти до людей 82-літнього гірського мудреця Юрка Федчука-Грабчука, бідної, але сповненої почуття людської гідності й чемності 84-річної комирничі Марійки Чорниш та багатьох — багатьох інших польських хатах і колибах. Ось такі мої джерела...».

На третьому місці, після діда і бабусі, С. Вінценз назвав свою няню Палагню Сліпенчук-Рибенчук із Криворівні, де пройшло дитинство письменника, яка, як видно із його листа від 5 серпня 1966 р., відіграла значну роль у його творчій біографії: «(вона) завжди мені нагадувала: «абис говорив, синку, людським язиком! Бо ще будеш мати час говорити по-панськи» (українською мовою у польській транскрипції. — В. П.). На наше запитання, як треба розуміти ці слова, 1 жовтня 1966 р. С. Вінценз додав: «Ще будеш мати час говорити панськими язиками (французькою і німецькою мовами. — В. П.), а тепер говори «по-людськи». Та й пам'ятай, донику, абис ніколи людського язика не забував». Як бачите, людською мовою для мене мала бути гуцульська мова, точніше, українська. З тим у нашій родині ніхто не боровся, і наслідком того, що я послухав моєї няні Палагни, є книжка «На високій полонині», бо, щиро говорячи, раніше, ніж я якусь сторінку написав, обдумував її у людській (підкреслення С. Вінченца. — В. П.) мові».

Так виник задум написати у художній формі книгу про Гуцульщину, яку у 1931—1935 рр. у Берні (Швейцарія) створив С. Вінценз,

ПІСНЯ НАРОДНА

вів, щоб активніше прилучити школярів до народної пісні, органічніше поєднувати музичне навчання і виховання з дійсністю і мати можливість застосовувати на уроках і в позаурочний час різноманітні форми участі дітей у підготовці і проведенні ранків, свят, концертів. З наступного навчального року М. Д. Сокол планує ввести поглиблене вивчення музики, буде запроваджено урок ритміки.

У минулому місяці в нашій області проходив Всесоюзний семінар учителів з питань організації естетичного виховання і художнього розвитку школярів у позаурочний час. Його учасники мали можливість побувати і в Блюдницькій школі. Багато було тут для них нетрадиційного, незвичного. На уроці «Народна пісня — душа народу» у восьмому класі учні зустріли гостей співом-привітанням. За ним полинула весела музика сопілки, її змінила гра Миколи Дмитровича на піаніно, а далі — пісні у виконанні учнів: знайома з дитинства «Ходить сон коло вікон», підбадьорлива «Корольок», мелодійне рідного краю — веснянки, гайки, щедрівки, колядки, зібрані і

записані учнями від літніх людей. Вчитель бере баян і клас заповнює ніжна мелодія пісні «На високій полонині косарики косять», і все настільки природно і щиро, що, здається, ніби все це відбувається не в класі, а на жнивному полі чи на полонині.

Ще чимало цікавого, нестандартного побачили на цьому уроці вчителі з нашої республіки, Кавказу, Бурятії, Алтаю, Чувашії, і щиро дякували М. Д. Соколу за невтомну творчу працю, за незабутні, приємні години, в які перед ними відкрилися джерела немирущих, славних українських традицій. А це означає, що й наше покоління, виховане М. Д. Соколом, не втрачене для рідного народу, а навпаки — воно цінитиме і примножуватиме упродовж всього свого життя живу пісенну скарбницю України.

О. ДІДИК.
Наш спецкор.

На знімках: учитель музики і співів М. Д. СОКОЛ; урок музики і співів у середній школі с. Блюдники Галицького району.
Фото В. Боб'яка.

СПОГАД ПРО ЛІТНЮ ПРАКТИКУ

ДЕСЯТЬ ДНІВ У МИХАЙЛІВСЬКОМУ

Є в кожному житті дні, до яких повертаєшся, мов до джерела у спраглу днину. Повертаєшся у час незгод, щоб знайти розраду і набратися сили, і в час радостей, щоб відчуті складну наповненість життя. І в мене є такі дні — вони не стираються з пам'яті, провічують через буденність неповторне їх світло. Я називаю такі дні щасливими. Серед них — десять днів, проведених у Михайлівському.

А все почалося з того, що група РН-21 (нині РН-31) повинна була відпрацювати діалектологічну практику. Ми не були в захопленні від такої перспективи (поняття «повинна» відіграло свою роль). Але коли дізналися, що групою керуватиме Я. Г. Мельник, наш куратор, серця зіграла надія: з Ярославом Григоровичем нецікаво ще не було. В останні дні літньої сесії дізналися, що їдемо туди, де представникам нашого вузу побувати ще не доводилося, а саме — в Пушкінський музей-заповідник, що на Псковщині.

...У дорозі мені було чомусь сумно і хотілось мовчати. Ніяк не могла осмислити те, що через кілька годин буду ходити тими стежками, що знають сліди Пушкіна, дивитися на рідні його серцю пейзажі, слухати шум вітру у верхів'ях сосен, який так часто перетворювався в безсмертні строфи пушкінської поезії.

Михайлівське — садиба Ганнібалів-Пушкіних — куточок чудової російської природи. Древній сосновий ліс, величний парк, двоє озер, тиха, трохи сумна річка Сороть. І все тут пам'ятає Пушкіна, його голос, його кроки, його вірші. Адже Михайлівське

було «приємом спокійства, трудов и вдохновенья».

А поруч з Михайлівським — «приєм, сияньем муз одетый» — село Тригорське, де жила сім'я Осипових-Вульфів, щирих, сердечних друзів поета. У Михайлівському Пушкін трудився. У Тригорському він відпочивав душою.

У перший день нашого перебування мене охопило дивне відчуття — глибоко вдихала повітря, мені здавалося, що в ньому літають тонесенькі незримі павутинки натхнення. Я прислухалась до глибокої михайлівської тиші — і, здавалося, що там, на самому її дні, живе голос Пушкіна.

Святість цих місць протягом багатьох років оберігає Семен Степанович Гейченко — директор музею-заповідника, ветеран Великої Вітчизняної війни, письменник, людина вільна і молода душою, не зважаючи на те, що йому вже за

вісімдесят. Наша зустріч із Семеном Степановичем відбулася в останній день перебування в Михайлівському. Він розповідав нам про дуель, на якій був вбитий Пушкін, про Наталію Миколаївну Гончарову. І все це з таким боєм, з таким глибоким почуттям, що, здавалося, ніби він сам жив тоді, бачив усе це і переживав. Він розповів також про Святогорський монастир, що став останнім притулком Пушкіна. Ми побували там у день приїзду. Успенський собор стоїть у центрі монастирського подвір'я. Пушкін часто бував тут за життя, а зараз гранітні сходи з кам'яною огорожею ведуть на його могилу. Надгробний пам'ятник поету дуже скромний: білий обеліск, у ніші — урна, накрита покривалом; вінчають споруду золочений хрест, шестикутна зірка — символ безсмертя — і два схрещені загасаючі факели, що

символізують рано обірване життя. В центрі — лавровий вінок, на арці — ліра. На чорному цоколі пам'ятника вибиті золоті букви... Кожен день тут бувають сотні людей.

Прийшов час, коли ми повинні були прощатися з Михайлівським. Кожен з нас залишав тут частинку душі, а з собою взяв образ свого Пушкіна — не тільки великого поета, а й людини з її слабостями, переживаннями, життєвими труднощами. Я по-новому відкрила Пушкіна, увійшовши в один з куточків його світу, хай і півтора сторіччя після нього.

Г. ПЕТРОСАНЯК.

Студентка 3 курсу Філофаку.

На знімку: зустріч студентів-філологів з російським радянським поетом М. Дудіним та директором музею-заповідника Пушкіна у Михайлівському С. С. Гейченком.

Тепло останніх осінніх днів.

Фотоетюд студента фізмату В. ДОМБРОВСЬКОГО.

БІБЛІОТЕЧНІ НОВИНКИ

Фонд інститутської бібліотеки поповнився новою літературою

з педагогіки:

Войтович С. А. Динаміка престижа и привлекательности профессий. — К. Наукова думка, 1989 р.

Оздоровительная и воспитательная работа в доме ребенка. — М. Просвещение, 1989.

Методика формирования трудовых умений и навыков учащихся 5—7 классов. — К. Рад. школа, 1989.

Симон Соловейчик. Воспитание по Иванову. — М. Педагогика, 1989.

Фролова А. Н. Умствен-

ное воспитание детей раннего возраста. — К., Рад. школа, 1989.

з історії:

Археология СССР. Степи европейской части СССР в скифо-сарматское время. — М., Наука, 1989.

Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности (от первых поселений до персидского завоевания). — М., Наука, 1989.

Задорожний В. Е. Товарное производство и торговля на западноукраинских землях (конец XVIII — перша пол. XIX ст.). — Львів, Вища школа, 1989.

Н. МОРОЗОВА.

Старший бібліограф.

◆ЦЕ — ЦІКАВО

Не прощаючись з надією

Сьогодні, коли екстрасенси виступають по телебаченню, а лозохідці допомагають державі економити гроші на пошуках корисних копалин, мало кого здивує повідомленнями про людей з незвичайними здібностями. І тим не менш доля москвички Л. А. Корабельниковой, як ми сподівасмося, виклике особливий інтерес. Інтерес не тільки до самого феномену «ясновидіння». Не тільки до благородної справи, якою займається Людмила Андріївна. Але й до феномена сліпоти суспільства, яке охоче використовує унікальний дар, але зовсім байдуже до того, в яких умовах живе і працює його власник.

У НЕВЕЛИЧКОМУ західноукраїнському містечку з військової частини пропав офіцер. «Старший лейтенант Федір К. щез в ніч на 7 березня. Щоденні пошуки не дали результату. У нас не вкладається у свідомість, що людина, яка пройшла Афганістан, могла пропасти в мирному місті». Так писав Людмилі Андріївні Корабельниковій командир частини. До листа були докладені фотографії офіцера і карта міських околиць.

«Вбитий, тіло у воді». — відповіла Людмила Андріївна і вказала на карті, де слід шукати труп. Збитого знайшли одразу.

Про дивні здібності Л. А.

Корабельниковой багато хто дізнався з торішньої телепередачі. Мова йшла про наукові дослідження в лабораторії парапсихології при Науково-технічній спілці радіотехніки, електроніки і зв'язку імені О. С. Попова, яку вже більше двох десятиліть очолює доктор технічних наук професор І. Коган. За ці роки зроблені сотні тисяч експериментів значно прозаїчніших, аніж та історія, з якої починається розповідь.

Чи дійсно Людмила Андріївна може «бачити невидиме»? Щоб відповісти на це просте питання, довелось довгий час працювати з картами Зенера. Досліджуваній вручали заклейнений світлонепроникний конверт і пропонували визначити, що зображено на вкладеному в нього папері — квадрат, зірка, трикутник. Виявилось, що кількість правильних відповідей — 75 відсотків (це значно вище, ніж могли б дати випадкові вгадування).

Так би, напевно, і йшли ці дослідження своїм академічним шляхом, якби не торішня трагедія у Вірменії. Адже експерименти показали, що Людмила Андріївна може «бачити» не тільки

вміст конверта... У перші ж дні після землетрусу вона виїхала в райони, що постраждали. Заступник голови Держбуду республіки А. Алексанян розповів, як Корабельникова працювала з картами і давала інформацію про об'єкти, де лишилися живі. Тримавши руку над планом Ленінкану, наприклад, вона вказала місце, де, на її думку, було дуже багато живих і мертвих, значно більше, ніж на сусідніх ділянках. Виявилось, що саме там знаходиться зруйнований компресорний завод.

Щоправда, про її допомогу в ті дні вже писали. Ось після тих публікацій у біографії Корабельниковой і почався новий період, напружений до краю. Вона стала розшукувати людей, якщо врахувати, що таке трапляється досить часто, а пошуками Людмила Андріївна змушена займатися тільки після своєї основної роботи — художника одного з московських підприємств, — то можна собі уявити, як це ускладнило її життя. Розслідування кожної історії часом займає не одну годину, і нерідко доводиться вступати в ролі «вісника горя».

Про незвичайні здібності Корабельниковой дізналися працівники карного розшуку і стали звертатися до неї. Так, про щезлого Н. вона сказала: «Вбитий двома особами, які знали його раніше. Смерть настала від двох ударів по голові. Тіло припинене піском чи землею». Вказала Людмила Андріївна і ділянку пошуку. Невдовзі прийшло офіційне підтвердження карного розшуку: «Труп знайдено засипаною землею у вказаному місці. Злочин скоїли двоє товаришів Н. На голові у нього були пошкодження».

А ось М. Конкинй, можна вважати, пощастило, Людмила Андріївна повідомила, що її пропавлий батько живий, але «в нього дуже хвора голова». Останнє було дивною новиною, тому що «на голову» він не скаржився. На карті Москви Корабельникова вказала район Тимірязівського лісопарку і порадила перевірити лікарні, що є поблизу нього. Невдовзі М. Конкина знайшла свого батька в лікарні на вулиці 8-го Березня з діагнозом: мікроінсульт...

— Феноменальні здібності, якими володіє Людмила

Андріївна, — говорить І. Коган, — належать до найбільш екзотичної галузі парапсихології, яку в побуті іменують «ясновидінням». Будь-який талант — велика цінність. І вже, напевно, такий, яким володіють люди, досліджувані нашою лабораторією. Вони прагнуть обернути свої здібності на користь суспільству. І як же суспільство ставиться до них? Підвал, в якому знайшла притулок лабораторія, не пристосований до роботи. Займається експериментами на своїй мізерній житловій площі у Людмили Андріївни так само можливість немає. Крім того, вільні години для цього доводиться викроювати тільки вечорами. Спробуй зберегти необхідну «форму» після повного робочого дня...

Так, інтерес до Корабельниковой і її товаришів у багатьох чисто споживачький. Солідні організації, звертаючись по допомогу, анітрішки не цікавляться умовами життя і праці людини, яка пропускає через свою душу трагедію за трагедією. Нерідко навіть забувають повідомити в лабораторію про результат пошуку. А мова ж іде не про

приватне пошукове бюро — про наукову діяльність, що вимагає документальних підтверджень.

Додам, що працює Корабельникова абсолютно безкорисливо. Це її принципова позиція: використовувати свій дар для особистого збагачення не тільки аморально, але й приведе кінець кінцем до втрати здібностей. Історія знає немало подібних випадків.

Останнім часом до неї все частіше приходять із особливою бідною. Афганці... Родичі солдатів, які не повернулися з недавньої війни, не хочуть втратити останньої надії. І що ж?

— На прохання активістів комітету «Надежда» я вивчила більше сотні фотографій тих, що воякували в Афганістані і пропали безвісти. Вважаю, що багато з них живі! Користуючись нагодою, хочу звернутися до всіх матерів, діти яких не повернулися з війни. Пришліть їх фотографії в комітет «Надежда». Ми постараємося з'ясувати долю ваших синів.

О. ЛЕБЕДЕВА.

Адреса Народного комітету за врятування радянських військовополонених в Афганістані «Надежда»: 123557, Москва, Средний Тишинский пер., д. 5/7, ДК імені Серафимовича. Тел.: 235-52-50.

[За матеріалами журналу «Работница»].